

ARVOSTELLUT KIRJAT

66 Iida Kukkonen, Tero Pajunen, Outi Sarpila ja Erica Åberg: *Ulkonäköyhteiskunta: Ulkoinen olemus pääomana 2000-luvun Suomessa*. Into Kustannus 2019. • **Samuel Pihä**

67 Antti-Ville Kärjä: *Alkusoittoja. Musiikin menneisyydet monikulttuurisessa Suomessa*. Suomen Etnomusikologinen Seura 2020. • **Aki Alanko**

69 Kevin J. Mitchell: *Innate. How the Wiring of Our Brains Shapes Who We Are*. Princeton University Press 2018; Steve Stewart-Williams: *The Ape that Understood the Universe. How the Mind and Culture Evolve*. Cambridge University Press 2018; Nicholas A. Christakis: *Blueprint. The Evolutionary Origins of Good Society*. Little, Brown Spark 2019. • **Petteri Welling**

74 Veikko Huhta ja Eeva-Liisa Hallanaro (toim.): *Elämää maan kätöksissä*. Gaudeamus 2019. • **Mattias Tolvanen**

76 Annila, Arto: *Kaiken maailman kvantit. Luonnontieteen maailmankuvan tarkistus*. Vastapaino 2019. • **Jouni Huhtanen**

78 Pekka Teerikorpi: *Kosmologian alkulähteillä – Tähtisumuja Einsteinin avaruudessa*. Ursa 2019. • **Markus Hotakainen**

Ulkonäkösociologian muotokuva

Iida Kukkonen, Tero Pajunen, Outi Sarpila ja Erica Åberg: *Ulkonäköyhteiskunta: Ulkoinen olemus pääomana 2000-luvun Suomessa*. Into Kustannus 2019.

Taloussociologian dosentti Outi Sarpila tutkimusryhmineen on tutkinnut kunnioitettavan askeleen tieteen kansanomaistamisessa. Ryhmän tuore tietokirja *Ulkonäköyhteiskunta* on kiinnostava katsaus ulkonäköön yhteiskunnallisena ilmiönä. Teos kuitenkin jättää osan potentiaalistaan hyödyntämättä.

Kirjan ytimen muodostaa bourdieulainen käsitys ulkonäöstä esteettisenä, ruumiillisena ja eroottisena pääomana, joka on vaihdettavissa muihin pääoman lajeihin, kuten sosiaaliseen, taloudelliseen ja kulttuuriseen pääomaan. Sarpilan tutkimusryhmä on kerännyt teorian puitteissa vaikuttavia kyselytutkimusaineistoja, joista kirjan asiasisältö enimmäkseen koostuu. Kirjoittajat värittävät teoreettista ja empiristä tarkastelua rikkailta ja omakohtaisillakin esimerkeillä.

Pääoman kiehtova monimuotoisuus

Ulkonäköyhteiskunta on vahvimillaan makustellessaan taloussociologian keskusteluita erilaisista pääoman lajeista. Esimerkiksi Catherine Hakimin määrittelemä eroottinen pääoma kiehtoo kaikessa provokatiivisuudessaan

lukijaa. Kirjoittajat esittävät Hakimia siteeraen, kuinka naisilla on luonnollinen monopoli tähän pääoman lajiin. ”Mikseivät naiset jo ole käyttäneet tällaista pääomaa saavuttaakseen valtaa?”, kirjassa kysytään (s. 18). Syypäitä ovat Hakimin mukaan feministit, jotka ovat ”pilanneet koko suunnitelman kritisoimalla naisten kauneuskäytänteitä” (s. 18).

Toisaalta lukijaa saattaa kiinnostaa kirjoittajien esiintuoma ruumiillinen kulttuurinen pääoma – pääoman laji, jota on vaikea ostaa esimerkiksi taloudellisella pääomalla, koska kehittyäkseen se vaatii aikaa ja tiedostettua työtä. Sarpilan ja kumppaneiden mukaan ruumiillistunutta kulttuurista pääomaa on esimerkiksi se, että ihminen osaa taidemuseossa ”seisoa luontevalla tavalla teoksen edessä” (s. 14). Sociologisen tarkastelun ehdoton rikkaus on se, kuinka luovasti pääoman käsitettä voidaan soveltaa eri elämänoilla.

Paradoksaalisesti teoksen suuren sudenkuoppa liittyy kuitenkin siihen, että teorian ja käytännön välistä jännitteistä suhdetta ei aina täysimääräisesti käytetä hyväksi. Tätä kuvastaa kirjan alussa oleva anteeksipyytelevä väliotsikko ”Lyhyt yhteenveto niille, joita yhteiskuntateoria unettaa”. Teos on ilmiövetoinen, mutta jos tarkoitusta on popularisoida sociologian kaltaista yhteiskuntatiedettä, voisi teoreettisia tulkintamalleja nostaa rohkeammin näkyviin. Parhaimmillaan Sarpilan ryhmän teos toimisi matalan kynnyksen sisäänkäynninä sociologian tieteenalaan. Nyt se on enemmänkin näyteikkuna ulkonäköön ilmiönä.

Ulkonäköyhteiskunta on suunnattu suurelle yleisölle. Teos kuitenkin pohjaa hyvin rikkaaseen ja monipuoliseen akateemiseen tutkimusprojektiin, jonka puitteissa on julkaistu monia kansainvälisiä tieteellisiä artikkeleita. Kirjassa keskitytään nyt lähinnä kuvailemaan suomalaisten ulkonäköön liittyviä käsityksiä. Lyhyt yhteenveto työn taustalla olevan tutkimusprojektin ja julkaisujen tieteellises-

tä uutuuksarvosta olisi voinut olla hyvin hedelmällinen. Mikä on Sarpilan ja kumppaneiden oma ainutlaatuinen lisä ulkonäkösociologiaan tieteenalana?

Hajanaiset näkökulmat

Kirjassa huomioidaan virkistävästi myös sosiologian ulkopuolisia, vaihtoehtoisia näkökulmia, kuten feminististä teoriaa ja mediatutkimusta. Evoluutiopsykologia ja sosiaalipsykologia tulevat niin ikään mainituiksi. Jää kuitenkin epäselväksi, miksi niitä ei nosteta samalla tavalla erityistarkastelun kohteiksi kuin feminismiä ja mediatutkimusta. Teos olisi hyötynyt suuresti luvusta, jossa keskitetysti olisi pohdittu eri selitysmallien painopiste-eroja, sokeita pisteitä ja yhteneväisyyksiä.

Koska suurin osa *Ulkonäköyhteiskunnan* kirjoittamiseen osallistuneista edustaa naissukupuolta, lienee selvää, että teos on yleisävyllään enemmänkin nais- kuin miesnäkökulmasta kirjoitettu. Tämä on sinänsä luontevaa, koska ulkonäkö on ilmiönä sukupuolittunut ja naiset kokevat elämässään miehiä enemmän ulkonäköpaineita. Miesnäkökulma huomioidaan kirjassa esimerkiksi käsittelemällä peniksen kokoon liittyviä sosiaalisia paineita. Hieman laaja-alaisempi ja syvällisempi tarkastelu miesten kokemista ulkonäköpaineista tekisi teoksesta eittämättä antoisamman myös mieslukijoille. Aineksia tällaiseen tarkasteluun voisi hakea esimerkiksi Martti Puohiniemen ja Göte Nymanin tietokirjasta *Mies. Arvot, roolit ja tunteet* (Limor Kustannus 2007).

Ulkonäköyhteiskunnan rakenne on pääosin erittäin selkeä ja luettavuus hyvä. Erilliset lyhyet subjektiiviset näkökulmaluvut tekevät teoksesta ilmavan. Toisaalta jokunen lukija saattaa nähdä tutkijoiden uskottavuuden kärsivän, kun he yhtäkkiä kirjoittavat omista henkilökohtaisista kokemuksistaan esimerkiksi ihokarvojen ajelussa. Parhaiten näkökulmat toimisivat, jos niistä vastaisi aina joku varsinaisen tekijäkaartin ulko-

puolinen. Esimerkkinä tästä on Vy Tramin erinomainen näkökulma etnisistä stereotyyppioista.

Kirjan kieli on rikasta ja sujuvaa – olkoonkin, että kaikkein räikeimmät kielikukkaset ja lopun hieman ontuva rinnastus ilmastomuutoksen ja ulkonäön välillä olisi voitu editoida pois. Kaisu Hynnän sinänsä ansiokas alaluku mediatutkimuksesta on myös tyyllisesti ja sijoittelunsa puolesta auttamatta irrallinen kokonaisuudesta.

Heikkouksistaan huolimatta *Ulkonäköyhteiskunta* on kokonaisuutena myönteinen ja inspiroiva lukukokemus. Teoksessa esitetyt ajatukset ovat jo löytäneet tiensä allekirjoittaneen luento-esimerkeiksi ja illallispöytäkeskustelujen aiheiksi. *Ulkonäköyhteiskunnalla* on ehdottomasti paikkansa suomalaisen kansanomaistetun tieteen kentällä. Kirjoittajat voivat onnitella itseään ansiokkaasti suoritetusta ja pitkäjänteisestä työstä.

SAMUEL PIHA

Kirjoittaja on kuluttajatutkija ja kauppatieteiden tohtori.